

**Изкуственият интелект в обучението по политически науки:
граница на възможното и допустимото**
Елена Симеонова

**The Artificial Intelligence in Political Science Education:
Limits of the Possible and the Permissible**
Elena Simeonova

Abstract:

The presence of artificial intelligence (AI) in education and in various fields of knowledge is an indisputable fact. Political science has its own specificity, which is mainly expressed in its evaluative, interpretative, and critical nature. Moreover, this discipline is highly culturally and historically contextual—a circumstance that significantly hinders the development of universally applicable algorithms such as those used by AI.

The main objective of this paper is to analyze the application of AI in the teaching of political science. It systematizes both the relevant and ethically acceptable opportunities for the use of AI, as well as the challenges associated with its implementation, which raise important methodological and moral questions for both academic teachers and students.

In conclusion, it is argued that AI can be highly useful in political science education, but primarily as an analytical “amplifier” and an informational “synthesizer.” It is also emphasized that it should be used critically, given the potential biases present in algorithms and training data.

Keywords: artificial intelligence, political science

For contacts: Assoc. Prof. Dr. Elena Simeonova, University of National and World Economy, esimeonova@unwe.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

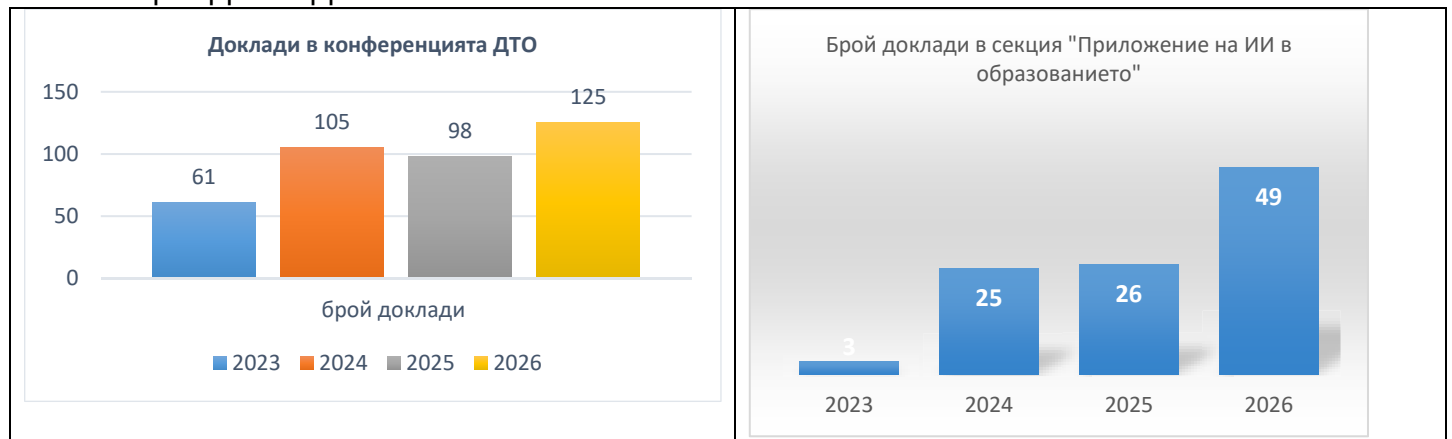
Изкуственият интелект отдавна вече не се разглежда като иновация на бъдещото, а като активен трансформационен фактор на настоящето. Той засяга всяка една област на знанието и с неимоверна скорост променя не само епистемологичните и методологически аспекти на съответните науки, но и образователните модели и подходи в обучението на бъдещи специалисти. Настоящият доклад дискутира приложението на изкуствения интелект в обучението по политически науки от гледна точка на тяхната специфика: висока степен на културна и историческа контекстуалност, морално-етична и ценностна ориентация и висока степен на интерпретативност. Основната теза е, че изкуственият интелект, по начина по който функционира – на базата на вероятностни зависимости в големи масиви от данни, не „разбира“ хуманитарния смисъл на знанието в политическите науки. Това води до фундаментално разминаване между истина и вероятност; знание и генериран текст; ценностна интерпретация и симулирана аргументация. В този смисъл се поставя въпросът за границите на технологично възможното и морално-етично допустимото приложение на изкуствения интелект в обучението по политически науки.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Настоящият доклад в контекста на конференцията.

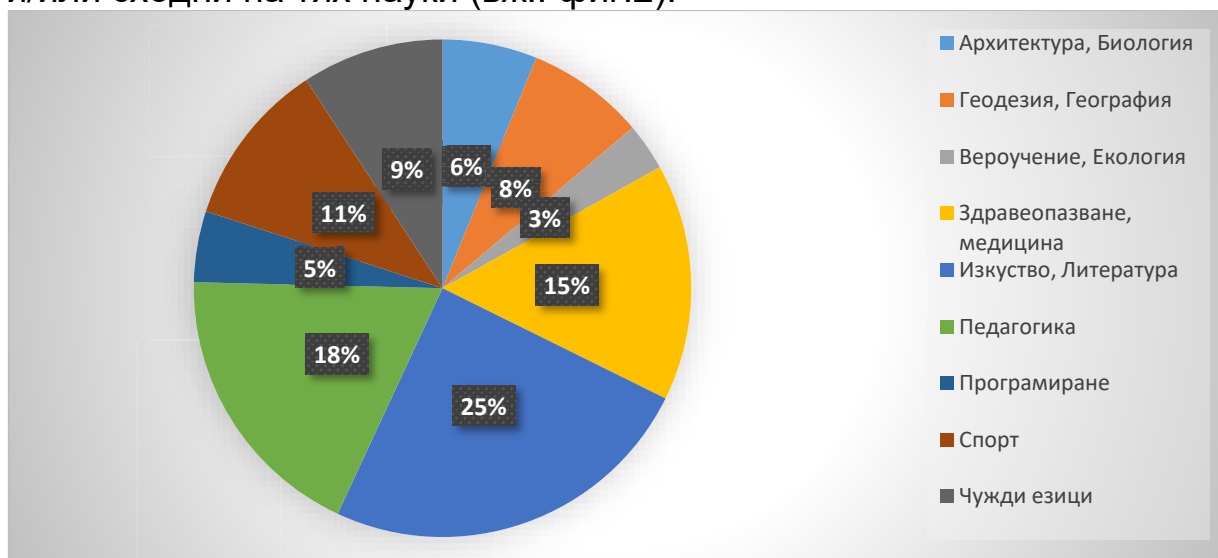
За да „сверя часовника си“ относно актуалността на аналитичния фокус на настоящия доклад в контекста на четирите издания на конференцията „Дигитална

трансформация на образованието: проблеми и решения [1,2], поставих задача на ChatGpt да даде ми предостави информация относно: броя доклади по години и по секции³⁴ и да ги систематизира по теми и тематичната им ориентация. Той изпълни задачата, но с доста съществени непълноти, които бяха запълнени от естествен интелект чрез преглед де визо на публикуваните онлайн сборници с доклади и резюмета³⁵. Резултатите от проверката показаха, не само прогресивно нарастващ брой доклади през годините, но и значим ръст на докладите специално в тематична секция „Приложение на ИИ в образованието“, в която се представя и настоящия доклад.

Фиг. 1. ННПК „Дигитална трансформация на образованието“ в цифри.

Любопитно бе да установя, че до момента, в рамките на конференцията ДТО не е било дискутирано приложението на изкуствения интелект в политическите науки и/или сходни на тях науки (вж.: фиг.2).

Фиг. 2. Доклади, дискутиращи приложение на ИИ в различни науки и области на знанието

Най-голямо внимание досега е обръщано на приложението на ИИ в науките за изкуствата (литература, музика, поезия, изобразително изкуство) – 25%, педагогическите науки – 18%, медицина и здравеопазване – 15% от представените

³⁴ През годините има известни разлики в наименованията и броя на тематичните секции.

³⁵ Относно броя представени доклади на конференцията – сборниците с резюмета са по-надеждния източник на информация, защото съдържат и отличените доклади, някои от които в последствие се публикуват не в сборника, а в списание „Стратегии на образователната и научната политика“.

в четирите издания на конференцията доклади. Въпросите, които разглеждат докладите са свързани предимно с: инструменталната ориентация на ИИ; оптимизация на процеси и дейности в съответните науки чрез ИИ; предимства и недостатъци на приложението на ИИ и др. Значително по-слабо застъпени са въпросите, свързани с влиянието му върху самата природа на знанието, особено в науки в които интерпретацията, аргументацията и критическото мислене са фундаментални. Целта на настоящия доклад е да насочи вниманието именно в тази посока като очертае спецификата на политическите науки и възможните и допустими граници на приложение на ИИ в обучението по тези науки.

Специфика на приложението на ИИ в политическите науки

Приложението на ИИ в политическите науки категориално се отличава от това в STEM науките (природните и техническите), а също и в изкуствата. Различията произтичат главно от *типа знание, природата на информационните източници (данните) и целите на обучението*. За разлика от STEM науките, в които знанието е формализирано и базирано на закони и точни зависимости, знанието в политическите науки е културно и исторически контекстуално, ценностно и идеологически натоварено и във висока степен интерпретативно. Съответно природата на източниците на знанието (данните, с които борави ИИ) са коренно различни: структурирани, измерими, възпроизводими при природните и техническите науки и неструктурирани, контекстуални, идеологически и ценностно „оцветени“, пристрастни, при политическите науки. Всичко това проблематизира приложението на генеративния ИИ в обучението на студентите по политически науки. Основна цел на това обучение е да развие у студентите критическо мислене, разбиране на хуманитарния смисъл на понятия, процеси, дейности, способност за ефективна аргументация и релевантна множествена интерпретация на сложни социални и политически процеси. Все неща, които трудно биха могли да бъдат предадени и пресъздадени посредством алгоритмичните модели на ИИ. Както е известно, ИИ, в частност генеративните модели, функционират на базата на вероятностни зависимости в големи масиви от данни. Това на практика означава, че ИИ не „разбира“ съдържането и знанието в техния хуманитарен смисъл [3], а технологично генерира текстове, които статистически съответстват на определени езикови модели. В рамките на политическите науки това създава противоречие между истина и вероятност; същинско знание и фалшиво (алгоритмично генерирано) знание; аргументация и симулация на аргументи. И докато при STEM дисциплините валидността на генерираното от ИИ знание може да бъде формално проверена [4], то при политическите науки то се нуждае от допълнителна верификация. В този процес ключова е ролята на преподавателя. В политическите науки той не е просто инструктор за правилно използване на ИИ, какъвто се явява в STEM науките, а значим медиатор и критически коректив при предаването и тълкуването на знанието. Ето защо степента на автоматизация и дигитализация в политическите науки е значително по-ограничена от тази техническите и природните науки.

Граници на възможното и допустимото приложение на ИИ в политическите науки.

Границите на възможното приложение на ИИ в политическите науки се задават от неговите епистемологични и аналитични ограничения.

Епистемологичните му ограничения са свързани с това *какво може да се узнае, как се достига до знанието и доколко това знание е надеждно*. Тъй като ИИ не притежава съзнание или разбиране за политическите явления и процеси в тяхната дълбочина [5] той прекомерно ги опростява като изпуска важни същностни аспекти. ИИ не „разбира“ естеството на политиката и политическото. Той е обучен да извлича закономерности от налични данни, но не е в състояние да постави и интерпретира тези данни в специфичния им културен и исторически контекст, което накърнява валидността на алгоритмично генерираното знание. Моделите, които ИИ извлича са твърде опростени и неизбежно изпускат важни аспекти на социалната и политическата реалност. Липсата на съзнание и работата с алгоритмични модели затрудняват интерпретацията на понятия като свобода, власт, демокрация, легитимност, правилни и неправилни форми на държавно управление и др. Съществен епистемологичен проблем е ненадеждността при идентифицирането и интерпретирането на каузални зависимости. Както е известно, политическите процеси са сложни и многоизмерни. ИИ може да изведе определени корелации, но трудно може да установи важни причинно-следствени зависимости, нещо което е от ключово значение в политологията. Така се поражда съществен риск от генериране на убедително звучащи, но съдържателно несъстоятелни и дори подвеждащи интерпретации. Всичко това още веднъж подчертава необходимостта от стройна и издържана теоретична рамка при използването на ИИ в политическите науки и тълкуване на алгоритмично генерираното знание [5].

В политическите науки ИИ „безопасно“ може да бъде използван предимно за: представяне на по-достъпен език на трудни за разбиране теории; контент анализ на политически текстове (партийни програми, политически речи и др.); помощ при структуриране на есета и курсови работи, обработка на социологически данни, идентифициране на електорални тенденции и др.

Границите на **допустимото приложение** на ИИ в политическите науки се задават, от една страна от манипулативния му потенциал и педагогическите ограничения, а от друга – от присъщите на всяка една наука, изисквания за академична почтеност и честност. Тук в сила са обичайните етични норми за идейна оригиналност и автентичност и коректно използване на създаденото от други автори знание. В този смисъл отговорността на преподавателя нараства значително, защото той едновременно трябва да предаде класическо и фундаментално знание, да го опосредства чрез наличните технологии, да възпита обучаваните към етичност и коректност при използване на ИИ, да може адекватно да улавя и санкционира субституирането на естествения с изкуствен интелект.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Що се отнася до политическите науки, въпросът е не дали ИИ може да бъде използван, а при какви условия използването му е епистемологично възможно и етично допустимо. Сравнителният анализ на приложението на ИИ показва, че докато в STEM науките той се възприема като инструмент за повишаване на ефективността на обучението, то в политическите науки той е фактор, който променя самата природа на знанието.

Макар ИИ да е мощен инструмент за анализ, той има няколко фундаментални епистемологични и аналитични граници: зависимост от данните, липса на истинско разбиране на процесите в политиката, нормативна и ценностна „слепота“ и др.

Интеграцията на ИИ в обучението по политически науки изисква съществено по-балансиран и критически подход, в сравнение с други научни области. В политическите науки той следва да бъде разглеждан преди всичко като инструмент, който подпомага, но не замества човешката интерпретация, оценка и етична преценка. Това подчертава необходимостта от специфични педагогически стратегии и ясно дефинирани граници на неговото приложение в процеса на преподаването на политически науки във висшите училища.

Ефективното използване на ИИ в политическите науки изисква баланс между: технология и теория; автоматизация и критическо мислене; персонализация и академична строгост. Той е най-полезен не когато „дава отговори“, а когато провокира по-добри въпроси и анализи. Ефективността на приложението на ИИ в политическите науки би могло да се повиши чрез специализираното му обучение за работа чрез създаване на собствени тематични бази данни с оригинални текстове от класически и съвременни автори.

ЛИТЕРАТУРА

1. Национална научно-практическа конференция „Дигитална трансформация на образованието: проблеми и решения“, сборник - доклади за 2025, 2024, 2023 г. <https://www.conf-dte.bg/proceeding-papers.html>

2. Сборник – резюмета за 2026 г. <https://www.conf-dte.bg/proceeding-abstracts.html>

3. Bender Bender, E. M., Gebru, T., McMillan-Major, A., & Shmitchell, S. (2021). On the dangers of stochastic parrots. Can Language Models Be Too Big? In: Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency, pp. 610-623. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3679110> (последно достъпен на 03.05.2026 г.)

4. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Center for Curriculum Redesign https://www.researchgate.net/publication/332180327_Artificial_Intelligence_in_Education_Promise_and_Implications_for_Teaching_and_Learning (последно достъпен на 03.05.2026 г.)

5. Frické, M. (2019). Big data and its epistemology. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 70(7), 679–688 <https://asistdl.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/asi.23212> (последно достъпен на 03.05.2026 г.)